

Dr hab. Andrzej Kapusta, Prof. UMCS,
Wydział Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
andrzej.kapusta@umcs.pl

Recenzja habilitacyjna dorobku dra Marcina Fabjańskiego

Niniejsza opinia została przygotowana w odpowiedzi na wniosek Rady Doskonałości Naukowej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Marcina Fabjańskiego, adiunkta w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, doktora nauk humanistycznych. Rozprawa doktorska pt. „Krytyka metafizycznego komponentu umysłu w buddyzmie i u Schopenhauera” została obroniona w Instytucie Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 1998 roku. Dorobek naukowy dr Marcina Fabjańskiego koncentruje się na filozofii zdrowia i relacji człowieka z naturą, szczególnie poprzez pryzmat doświadczeń transformacyjnych. Jego prace eksplorują koncepcję Otwartej Inteligencji Źródłowej (OSI), która zakłada, że ludzka inteligencja wynika z interakcji ze środowiskiem. Fabjański integruje filozofię starożytną, ekologię i współczesne badania psychologiczne, aby przedstawić holistyczne podejście do zdrowia i dobrostanu.

1. Ocena osiągnięcia habilitacyjnego

Podstawowym osiągnięciem naukowym dr. Fabjańskiego zgłoszonym w postępowaniu habilitacyjnym jest monografia "Embodied Nature and Health: How to Attune to the Open-Source Intelligence", wydana przez Routledge.

Opis monografii

Marcin Fabjański w swojej pracy przedstawia hipotezę Open-source Intelligence (OSI), która sugeruje, że inteligencja człowieka nie jest wyłącznie ludzką cechą, lecz wyłania się z interakcji organizmów z ich środowiskiem. Książka liczy 250 stron, podzielona jest na pięć rozdziałów, z obszerną bibliografią i indeksem pojęć. Fabjański stosuje podejście interdyscyplinarne, łącząc badania empiryczne, filozoficzne analizy i autoetnografię.

Ocena treści

Nowość i oryginalność: Hipoteza OSI jest nowatorska i wnosi świeże spojrzenie na kwestie zdrowia i relacji z naturą. Dr Fabjański integruje współczesne badania z dziedziny ekologii i filozofii z tradycjami starożytnych filozofii, co nadaje jego pracy unikalny charakter. Jego podejście wyróżnia się na tle dotychczasowych badań, proponując nowe ramy teoretyczne dla zrozumienia ludzkiej inteligencji jako zjawiska z natury emergentnego.

Metodologia: Autor stosuje interdyscyplinarne podejście, co jest jedną z głównych zalet pracy. Łącząc badania empiryczne, filozoficzne analizy i autoetnografię, Fabjański oferuje kompleksowe spojrzenie na temat. Metodologia ta jest dobrze uzasadniona i adekwatna do badania złożonego

zjawiska, jakim jest OSI. Niemniej jednak, dodatkowe badania empiryczne mogłyby jeszcze bardziej wzmocnić teoretyczne założenia pracy.

Kompleksowość: Praca obejmuje szeroki zakres tematyczny, od psychologii i filozofii po ekologię i nauki o zdrowiu. Fabjański przedstawia zarówno teoretyczne, jak i praktyczne aspekty swojej koncepcji, co czyni jego podejście wszechstronnym. Przedstawione w książce teorie są poparte solidnym fundamentem bibliograficznym, co świadczy o głębokiej znajomości tematu przez autora.

Spójność i logiczność: Książka jest logicznie zorganizowana, z wyraźnie zaznaczonymi rozdziałami i podrozdziałami. Fabjański konsekwentnie rozwija swoje argumenty, prowadząc czytelnika przez kolejne etapy swojej analizy. Struktura pracy, w której każdy rozdział kończy się podsumowaniem najważniejszych treści, ułatwia zrozumienie i śledzenie myśli autora.

Znaczenie dla dyscypliny: Książka stanowi znaczny wkład w rozwój interdyscyplinarnych badań nad zdrowiem i ekologią. Hipoteza OSI może stać się inspiracją dla dalszych badań i debat w tych dziedzinach. Praca Fabjańskiego może przyczynić się do lepszego zrozumienia, jak relacje z naturą wpływają na ludzkie zdrowie i dobrostan, co jest szczególnie ważne w kontekście współczesnych wyzwań ekologicznych i zdrowotnych.

Szczegółowy opis monografii:

Wprowadzenie do książki Marcina Fabjańskiego "Embodied Nature and Health: How to Attune to the Open-source Intelligence" (2023) przygotowuje grunt pod dogłębne zbadanie kryzysu ekologicznego z filozoficznego i praktycznego punktu widzenia. Fabjański rozpoczyna od serii pytań retorycznych, które kwestionują konwencjonalne narracje dotyczące kryzysu ekologicznego. Zastanawia się, czy tradycyjne narracje, systemy etyczne czy mnogość dostępnych dziś ideologii są wystarczające, aby uratować nasz gatunek przed katastrofą ekologiczną. Sugeruje, że te podejścia mogą być zbyt wąskie i że wymagane jest bardziej radykalne przemyślenie naszej obecności na Ziemi.

Wprowadzenie nakreśla hipotezę OSI, która zakłada, że ludzka inteligencja nie jest wyłącznie ludzkim atrybutem, lecz wynika z naszych interakcji ze środowiskiem. Ta idea kwestionuje segmentowane poglądy na inteligencję (takie jak emocjonalna, społeczna, muzyczna) i proponuje, że inteligencja jest zjawiskiem ekologicznym, wynikającym z naszego zaangażowania w środowisko. Ta szersza inteligencja, według Fabjańskiego, jest kluczowa dla rozwiązania wyzwań środowiskowych, przed którymi stoimy.

Fabjański argumentuje za nową formą obecności człowieka, która jest głęboko zintegrowana ze światem naturalnym. Krytykuje obecny antropocentryczny pogląd, w którym natura jest postrzegana jako tło dla działalności ludzkiej, sugerując zamiast tego, że ludzie są częścią większego procesu ekologicznego. Ta nowa obecność wymagałaby fundamentalnej zmiany w sposobie, w jaki postrzegamy i wchodzimy w interakcje ze światem, skupiając się bardziej na integracji niż dominacji czy zwykłym współistnieniu.

Wprowadzenie również zarysowuje praktyczne sposoby kultywowania tej nowej obecności poprzez uważność i głębsze zaangażowanie w naturę. Filozoficznie przygotowuje grunt pod przemyślenie etycznych fundamentów naszej relacji ze środowiskiem, sugerując, że głębsze,

bardziej wrodzone połączenie z naturą mogłoby prowadzić do lepszych wyników zarówno dla ludzi, jak i planety.

Fabjański przedstawia główne tematy, które będą omawiane w książce, w tym to, jak OSI może wzmocnić nasze rozumienie natury i wspierać nasze przetrwanie. Proponuje książkę jako radykalną alternatywę dla obecnych strategii zarządzania ekologią, mającą na celu zainspirowanie zmiany w kierunku bardziej zrównoważonego i ekologicznie zintegrowanego sposobu życia.

Ogólnie rzecz biorąc, wprowadzenie skutecznie podkreśla innowacyjne podejście książki do rozumienia i rozwiązywania kryzysu ekologicznego, proponując radykalną zmianę w ludzkiej inteligencji i obecności. Stanowi to fundament dla szczegółowego badania i argumentacji, które następują w kolejnych rozdziałach. Być może warto zasygnalizować, że określenie Open Source Intelligence funkcjonuje również w innym kontekście jako Wywiad oparty na źródłach otwartych (OSINT).

Pierwszy rozdział książki, zatytułowany „Współczesne wyzwania w relacji człowiek–natura”, omawia aktualne problemy dotyczące interakcji między człowiekiem a naturą. Marcin Fabjański w swojej analizie eksploruje głęboki rozdzźwięk między współczesnymi ludźmi a naturalnym środowiskiem. Przedstawia koncepcję Otwartej Inteligencji Źródłowej (OSI), która zakłada, że inteligencja ludzka nie jest atrybutem wyłącznie człowieka, ale wynika z interakcji z otoczeniem. Ta teoria wykracza poza ograniczone rozumienie inteligencji jako zestawu kategorii takich jak inteligencja emocjonalna, społeczna czy ekologiczna, proponując bardziej holistyczne postrzeganie, w którym środowisko kształtuje unikalny rodzaj inteligencji.

Autor argumentuje, że współcześni ludzie, zwłaszcza w kulturach zachodnich, są zdominowani przez kartezjański dualizm oddzielający umysł od ciała, a co za tym idzie – człowieka od natury. Taki podział przyczynił się do degradacji ekologicznej oraz pogorszenia samopoczucia. Fabjański nawołuje do radykalnej zmiany sposobu, w jaki angażujemy się w świat, proponując, że głębsza, bardziej zintegrowana relacja z naturą może być kluczowa dla przetrwania i rozwoju naszego gatunku.

Autor omawia także rolę uwagi w tym procesie. Wskazuje, że współczesne nawyki uwagowe, kształtowane przez społeczeństwo zdominowane przez technologię i nadmierną stymulację, ograniczają naszą zdolność do kontaktu ze światem naturalnym. Poprzez zmianę kierunku naszej uwagi, możemy na nowo nawiązać łączność z "rytmami natury", co może przyczynić się do bardziej zrównoważonego i satysfakcjonującego życia. Rozdział "Contemporary Issues with the Human – Nature Relationship" wprowadza czytelnika poprzez poetycki opis opuszczonego szpitala psychiatrycznego, skutecznie przyciągając uwagę i wprowadzając w temat relacji człowieka z naturą. Autor umiejętnie łączy filozoficzne wątki z empirycznymi opisami, tworząc bogate tło do rozważań. Retrospektywne opowieści o brutalnych metodach leczenia pacjentów są interesujące, choć mogą odciągać uwagę od głównego tematu. Analiza przypadków takich jak Fernando Nannetti prowokuje do myślenia o ludzkiej psychice w kontekście natury i sztucznie stworzonych środowisk. Styl pisania jest angażujący i potrafi zainteresować czytelnika, choć momentami zbyt literacki jak na tekst akademicki.

Rozdział drugi książki zatytułowany "Dramaturgie obecności", zgłębia, jak nasze mechanizmy uwagi mogą kreować różnorodne doświadczenia metafizyczne. Fabjański bada pojęcie uwagi jako dynamicznego procesu, który kształtuje nasze postrzeganie świata i interakcje z naturą.

Wprowadza ideę "sub-morficznej uważności", która obejmuje głębszą świadomość procesów zachodzących pod powierzchnią pozornej stabilności. Koncepcja ta służy do stworzenia nowej ramy zrozumienia i angażowania się w nasze środowiska, szczególnie poprzez praktyki takie jak medytacja. Rozdział szeroko omawia tradycyjne techniki buddyjskie, szczególnie z Sutti Satipatthana, aby zilustrować metody przebudzenia do natury. Te praktyki mają na celu dopracowanie naszej uwagi i pogłębienie naszego połączenia ze światem naturalnym, co poprawia ogólne samopoczucie. Fabjański argumentuje, że te praktyki medytacyjne mogą przekierować uwagę z egocentrycznych dramaturgii, które dominują w nowoczesnym życiu, promując zdrowszą integrację z naturalnymi rytмами i dynamiką otaczającego nas świata. Wątki dotyczące bezpośrednio praktyk medytacyjnych i buddyzmu trudno jest mi jako recenzentowi w pełni ocenić, szczególnie pod kątem historii idei i metodologii religioznawstwa.

Zaprezentowany w rozdziale Model Trzech Dramaturgii Obecności (3DP), mimo swojej teoretycznej elegancji i holistycznego podejścia, wykazuje pewne ograniczenia, które można dostrzec chociażby w porównaniu z metodą wywiadu mikro-fenomenologicznego wspomnianą również w książce. Przede wszystkim, 3DP jest głęboko zakorzeniony w subiektywnych doświadczeniach autora, co sprawia, że jego wyniki są trudne do uogólnienia. Subiektywność i introspekcyjny charakter tej metody prowadzą do problemów z obiektywnością, ponieważ nie można w pełni wyeliminować osobistych uprzedzeń badacza. Brak systematycznej struktury w modelu 3DP ogranicza możliwość powtarzalności badań, co jest kluczowe dla rzetelności i wiarygodności naukowej. W przeciwieństwie do wywiadu mikro-fenomenologicznego, który stosuje ustrukturyzowane wywiady i precyzyjne pytania, 3DP nie oferuje jednolitego protokołu badawczego, co może prowadzić do niekonsekwencji w analizie danych.

Ponadto, 3DP, skupiając się na trzech poziomach dramaturgii (sub-morficznym, morficznym i hyper-morficznym), może nie w pełni uchwycić mikrostruktury doświadczeń, które są centralne dla mikrofenomenologii. Detaliczna analiza i opis tych mikrostruktur są kluczowe dla zrozumienia subtelnych aspektów ludzkiej percepcji, czego model 3DP nie zapewnia w wystarczającym stopniu. Kolejnym ograniczeniem jest brak intersubiektywności w modelu 3DP. Fabjański opiera się na swoich indywidualnych doświadczeniach (również w swej pracy trenerskiej), co utrudnia możliwość porównania i kontekstualizacji wyników w szerszej populacji. Metoda wywiadu mikro-fenomenologicznego, dzięki ustrukturyzowanym wywiadam z wieloma badanymi, umożliwia identyfikację wspólnych wzorców i struktur doświadczeń, co znacząco zwiększa jej wartość badawczą.

Niemniej jednak, warto podkreślić zalety teoretycznego i apriorycznego modelu stosowanego w pracy Fabjańskiego. Przede wszystkim, model 3DP oferuje szeroką ramę teoretyczną, która umożliwia zintegrowanie różnych poziomów doświadczenia i świadomości. Dzięki temu możliwe jest nie tylko zrozumienie konkretnych przeżyć, ale również ich umiejscowienie w szerszym kontekście filozoficznym.

Ujawnia się w ten sposób dylemat charakterystyczny dla tego rodzaju badań: z jednej strony opieramy się na przemyśleniach filozofów oraz teoretyków, jednocześnie odwołując się do własnej praktyki medytacyjnej i warsztatowej, a przy okazji wspieramy się badaniami empirycznymi dotyczącymi wpływu środowiska na jakość życia ludzi. Należy docenić interdyscyplinarny charakter badań i złożoność perspektywy, jednak istnieje niebezpieczeństwo mieszania różnych podejść i metod badawczych. W mojej ocenie autorowi udaje się zachować równowagę w tym

zakresie, ale inni badacze mogą wysnuć zarzuty i wątpliwości dotyczące pomieszenia i heterogeniczności stosowanej metodologii.

Rozdział trzeci książki nosi tytuł "Poza naszą poznawczą tendencją do zastygania rzeczywistości". W tym rozdziale Fabjański kontynuuje eksplorację koncepcji Otwartej Inteligencji Źródłowej (OSI) i jej działania poprzez naturalne rytmy. Omawia ludzką tendencję do upraszczania i zastygania rzeczywistości w statyczne pojęcia, co, jego zdaniem, jest poznawczym ograniczeniem, które OSI może pomóc przezwyciężyć. Rozdział wprowadza ideę "intymnego ucieleśnienia natury", która polega na integracji elementów naturalnych z własną tożsamością i codziennym życiem.

Warto docenić uwzględnienie w analizach polskiego psychiatry Antoniego Kępińskiego i jego koncepcji metabolizmu informacyjnego. Kępiński zauważa, że życie składa się z ciągłej wymiany energii i informacji z otoczeniem, co jest zgodne z dynamiką i rytmem życia, które ujawnia się w trakcie medytacji. Ta koncepcja jest zgodna z filozoficznym podejściem Fabjańskiego, które podkreśla znaczenie rytmicznej synchronizacji świadomości z rzeczywistością jako kluczowego elementu zdrowia psychicznego i fizycznego.

Fabjański zabiera również czytelnika w filozoficzną podróż do starożytności, kiedy to pojęcie "oikeiosis" (οἰκειώσις) — grecki koncept intymności z wszechświatem — było popularne wśród filozofów. Sugeruje, że współczesne społeczeństwo utraciło tę intymność, którą można odzyskać poprzez głębszą uwagę i zaangażowanie w naturę. Autor przedstawia stoicką ideę przystosowania się do natury wszechświata jako proces, który jest zarówno aktualny, jak i metaforyczny w kontekście współczesnym. Martha Nussbaum definiuje oikeiosis jako „złożoną adaptację człowieka do projektu wszechświata”, co obejmuje zarówno rozwijanie cnoty, jak i życie zgodne z naturalnymi rytмами. Stoicka oikeiosis, według autora, nie jest jedynie archaiczną metaforą, ale praktyczną koncepcją mającą znaczenie dla współczesnych wyzwań etycznych i ekologicznych. Oikeiosis oznacza fundamentalne przystosowanie jednostki do natury, co wiąże się z rozwijaniem takich cech jak odwaga, mądrość i sprawiedliwość. Stoicy wierzyli, że życie zgodne z naturą wszechświata prowadzi do harmonii i wewnętrznego spokoju. Autor podkreśla, że współcześnie, w obliczu kryzysu ekologicznego, idea ta może być nadal aktualna. Zachęca ona do większej wrażliwości na naturę i jej potrzeby, co jest kluczowe w czasach zmian klimatycznych i degradacji środowiska.

Czy jednak koncepcja oikeiosis nie powinna być postrzegana przede wszystkim jako rodzaj metafory? Współczesna nauka i technologia oferują bardziej precyzyjne narzędzia do zrozumienia i interakcji z naturą niż filozoficzne kontemplacje starożytnych Greków. Wydaje się również, że trudno jest porównywać koncepcję oikeiosis z buddyjskimi ujęciami. Chociaż obie tradycje podkreślają harmonię z naturą i rozwój cnoty, mają różne fundamenty filozoficzne i metodologie. Stoicyzm koncentruje się na racjonalnym zrozumieniu i praktykowaniu cnót, podczas gdy buddyzm kładzie większy nacisk na medytację, introspekcję oraz kontekst ściśle religijny.

Rozdział przedstawia potencjalne strategie skupienia uwagi, które pozwalają jednostkom przekroczyć konwencjonalne skupienie narzucone przez społeczeństwo, zwiększając tym samym zdrowie i dostrojenie do rytmów naturalnego świata. Obejmuje to krytykę współczesnego życia, skoncentrowanego na nieustannym skupieniu na cyfrowych i medialnych reprezentacjach, które, według Fabjańskiego, odciągają nas od bezpośredniego doświadczenia z naturą. Autor ciekawie przedstawia filozoficzną, etyczną i antropologiczną krytykę wpływu technologii cyfrowej na

ludzkie życie. Zwraca uwagę na dehumanizujące aspekty cyfrowego świata i podkreśla znaczenie powrotu do naturalnych rytmów i zmysłowego zaangażowania, jako drogi do prawdziwego rozwoju i harmonii. Wykorzystując narzędzia starożytnej filozofii i refleksji buddyjskiej, autor ukazuje, jak współczesne wyzwania technologiczne mogą być adresowane poprzez powrót do fundamentalnych zasad harmonii z naturą. Taka idea harmonii z naturą może jednak wydawać się wielu osobom formą romantyzacji, a koncepcja podkreślająca postawę "zmianę świata zacznij od siebie", od kontaktu z dziką przyrodą w sobie, może brzmieć naiwnie bez uwzględnienia szerszego tła społeczno-polityczno-technologicznego towarzyszącego tym procesom. Czy jedyną drogą do szerszej zmiany ludzkich postaw jest tworzenie projektów edukacyjnych?

Rozdział czwarty nosi tytuł "Depsycho-logizacja doświadczenia". Zagłębia się on w transformację percepcji poprzez praktyki medytacyjne i filozoficzne przemyślenia, mając na celu zmianę sposobu, w jaki zwykle doświadczamy emocji i jaźni. Rozdział wprowadza koncepcję "depsychologizacji", która polega na reinterpretacji naszych doświadczeń emocjonalnych, zmierzając do odejścia od egocentrycznej, psychologicznie ukierunkowanej perspektywy na rzecz bardziej zintegrowanego doświadczenia, obejmującego świat naturalny. Fabjański używa tutaj „autofenomenografii”, aby opisać swoje osobiste doświadczenia podczas rekolekcji medytacyjnych, gdzie zaobserwował znaczącą zmianę w swoim postrzeganiu siebie i stanie emocjonalnym. W ten sposób uwiarygadnia się jako praktyk i ekspert przez doświadczenie, ale jednocześnie naraża się na zarzut subiektywności i jednostronności perspektywy. Chociaż osobiste relacje mogą być cennym źródłem wglądu, mogą również budzić wątpliwości co do ich ogólnej ważności i obiektywności, co ogranicza możliwość zastosowania tych doświadczeń w szerszym kontekście teoretycznym i naukowym. Krytycy mogą argumentować, że taka metoda nie spełnia rygorystycznych standardów badawczych, co może osłabić jej wiarygodność i przydatność jako narzędzia analizy filozoficznej.

Narracja bada, jak tradycyjny dualizm kartezjański — gdzie umysł i ciało są postrzegane jako odrębne — ogranicza nasze rozumienie jaźni i emocji. Zamiast tego Fabjański sugeruje niekartezjańskie postrzeganie percepcji, które uznaje wzajemne powiązania między jaźnią a środowiskiem, gdzie oba wzajemnie na siebie wpływają i się konstytuują. Autor w swojej pracy często odwołuje się do kartezjańskiego dualizmu, krytykując go za wprowadzenie sztucznego podziału między ciałem a umysłem oraz za skutki, jakie ta dualistyczna perspektywa wywiera na nasze postrzeganie rzeczywistości. Choć krytyka ta jest uzasadniona i ma swoje miejsce w dyskusji filozoficznej, odwoływanie się do kartezjańskiego dualizmu jako głównego punktu odniesienia może być nieco uproszczające i mało płodne z kilku powodów. Po pierwsze, krytyka kartezjańskiego dualizmu jest powszechna w literaturze filozoficznej, co sprawia, że może wydawać się wyświechtana i mało oryginalna. Wielu współczesnych filozofów porzuciło już kartezjański dualizm na rzecz bardziej złożonych i subtelnych koncepcji, które lepiej oddają relacje między ciałem a umysłem. Po drugie, trzymanie się kartezjańskiego dualizmu jako głównego punktu odniesienia może ograniczać horyzont badawczy, nie uwzględniając innych, bardziej nowoczesnych podejść do problemu relacji między ciałem a umysłem. W celu wzbogacenia analizy i uczynienia jej bardziej owocną, warto rozważyć inne formy dualizmu lub inspiracje, które mogą dostarczyć świeżych perspektyw i pogłębić zrozumienie problemu. Wykorzystanie idei Wittgensteina o "więzieniu przez obraz" w analizie omawianej pracy może pomóc lepiej zrozumieć, w jaki sposób pewne sposoby myślenia i postrzegania mogą ograniczać nasze doświadczenia oraz

jak alternatywne podejścia mogą otworzyć nowe możliwości dla głębszego i bardziej autentycznego zaangażowania się w życie i świat.

Centralnym elementem tego rozdziału jest badanie, jak medytacja może zmienić psychiczną "bańkę", w której często się znajdujemy, izolując nas od szerszych ekologicznych i społecznych realiów. Poprzez zaangażowanie w praktyki skupiające się na chwili obecnej i szerszym środowisku, możemy osiągnąć bardziej "zdepsychologizowany" stan świadomości. Fabjański omawia również wkład filozoficzny Martina Heideggera, zwłaszcza jego koncepcje „Bytu” i „rzucenia”, które podkreślają zanurzenie jednostki w świecie, a nie jej separację od niego. Rozdział kończy się rozważaniami na temat "języka natury" i "tożsamości środowiskowej", sugerując, że głębsze zaangażowanie w te koncepcje może przekształcić nasze doświadczenia i działania w świecie. Autor często korzysta z języka psychologii i mistyki, co może wprowadzać pewne zamieszanie i utrudniać zrozumienie głównej tezy. Warto by było wyraźniej oddzielić język i kategorie używane do opisu doświadczeń mistycznych od tych, które są używane w psychologii.

Rozdział piąty skupia się na nie-dualistycznym doświadczeniu natury. Autor argumentuje, że w obliczu ekologicznych katastrof musimy być otwarci na dialog z naturą i zacząć działać na jej korzyść. Fabjański podkreśla, że działania proekologiczne będą bardziej spontaniczne, gdy ludzie zaczną postrzegać naturę jako byt z moralnym znaczeniem, a nie tylko jako źródło zasobów do eksploatacji. Autor zaznacza, że nie musimy uczyć się szacunku do natury z książek; możemy to zrobić, będąc uważnym w naturze. Przebywanie w naturze zwiększa uważność, co z kolei sprzyja bardziej ekologicznym zachowaniom. Odczuwanie jedności z naturą oraz dobrostanu obejmuje zwiększone poczucie sensu życia, co nie było obce starożytnym filozofom, takim jak Marek Aureliusz.

Fabjański omawia także znaczenie odwagi jako cnoty w starożytności, szczególnie w kontekście obecności w świecie naturalnym. Strach i odrębność, wzmocnione przez dualistyczną metafizykę, prowadzą do postrzegania świata jako wrogiego. Autor podkreśla, że moralne postępowanie często wynika z braku strachu, który jest wzmocniany przez poczucie separacji.

W rozdziale poruszono również temat medytacji metta (miłującej dobroci) w buddyzmie, która rozwija współodczuwanie i ma długotrwałe skutki na poziomie neuronowym. Fabjański cytuje badania, które pokazują, że praktyka metta wpływa na struktury mózgu związane z empatią i regulacją emocji. Emocje związane z praktyką metta są przypisywane przestrzeni i mają swoją wagę oraz wpływ na grawitację. Praktyki takie jak metta mają na celu eliminację strachu i wzmocnienie poczucia współlistnienia, co jest kluczowe dla moralnej egzystencji.

Autor przytacza również przykłady spotkań z dzikimi zwierzętami, które mogą prowadzić do głębokiego, nie-dualistycznego doświadczenia. Takie spotkania są dynamiczne i transcendentne, przekraczając podział między ciałem a umysłem. Obserwacje i interakcje z naturą mogą prowadzić do głębokiego zrozumienia życia i jego dynamiki. Autor często stosuje antropomorfizację natury, co w literaturze popularnej może być skuteczne, jednak w pracy naukowej może prowadzić do pewnych nadużyć interpretacyjnych. Przypisywanie zwierzętom i przyrodzie cech ludzkich oraz traktowanie ich jako podmiotów moralnych wymaga dokładniejszego ugruntowania w kontekście filozoficznym i naukowym. Antropomorfizacja, choć atrakcyjna z perspektywy narracyjnej, może zniekształcać rzeczywiste relacje między człowiekiem a naturą, prowadząc do uproszczeń i nieuzasadnionych wniosków. Konieczne jest zatem bardziej krytyczne podejście do tego zabiegu, uwzględniające istniejące dyskusje filozoficzne na temat moralnego statusu zwierząt i natury.

Proponowane podejście do przyrody i natury w rozdziale może wydawać się nieco naiwne i mało przekonujące dla osób, które gdzie indziej lokują swoje „źródła podmiotowości”. Współczesne myślenie postnowoczesne, zwłaszcza w kontekście pokryzysowym, charakteryzuje się głęboką świadomością złożoności, niejednoznaczności i często pesymistycznym spojrzeniem na zdolność człowieka do harmonijnego współistnienia z naturą. Proponowana wizja, oparta na romantycznym i idealistycznym postrzeganiu natury, może wydawać się uproszczona i oderwana od realiów współczesnego świata, w którym dominują złożone problemy ekologiczne, społeczne i ekonomiczne. Dla osób znajdujących się w myśleniu pokryzysowym, które czerpią swoje źródła podmiotowości z innych obszarów, takich jak technologia, kultura miejska czy globalne procesy społeczne, proponowane podejście może wydawać się mało przekonujące. Charles Taylor w swojej pracy "Źródła podmiotowości" podkreśla, że nasze jaźnie kształtują się w kontekście szerokiego spektrum znaczeń, wartości i praktyk społecznych. Współczesne, postnowoczesne jaźnie są często bardziej złożone i wielowymiarowe, a ich relacje z naturą nie są tak bezpośrednie ani oczywiste, jak sugeruje to rozdział.

W rozdziale "Rozkwit oparty na naturze", będącym szóstym rozdziałem książki autor łączy wszystkie wcześniej omówione idee podstawowe, aby w pełni zdefiniować hipotezę Otwartej Inteligencji Źródłowej (OSI). Hipoteza ta kwestionuje tradycyjne pojęcia inteligencji jako cechy wyłącznie ludzkiej, proponując, że inteligencja jest właściwością emergentną, wynikającą z dynamicznych interakcji pomiędzy organizmami a ich środowiskami.

Fabjański wyjaśnia, że OSI reprezentuje zmianę paradygmatu w rozumieniu inteligencji, podkreślając, że ludzka kognicja i dobrostan emocjonalny są głęboko związane z kontekstami ekologicznymi i środowiskowymi. Ta inteligencja nie jest statyczna, lecz ewoluuje poprzez ciągłe zaangażowanie w świat, wpływając na naturalne rytmy i cykle środowiska oraz poddając się wpływom.

Rozdział zagłębia się w koncepcję "żywej metafizyki", filozofii, która zachęca do harmonijnego życia w zgodzie z rytmem natury. Fabjański argumentuje, że zrozumienie i praktykowanie żywej metafizyki może zwiększyć jasność umysłu, siłę emocjonalną i zdrowie fizyczne. Opisuje, jak percepcja z chwili na chwilę – uważna świadomość bezpośredniego otoczenia – może przekształcić nasze interakcje ze światem, prowadząc do głębszego docenienia i zrozumienia wzajemnych powiązań życia.

Fabjański przedstawia praktyczne kroki integracji zasad OSI w codziennym życiu, koncentrując się na tym, jak jednostki mogą ponownie połączyć swoje fizyczne ja z naturalnym światem. Reintegracja ta obejmuje działania takie jak uważne spacerowanie po naturze, uprawianie ogrodów i uczestnictwo w lokalnych inicjatywach środowiskowych. Te praktyki, jak sugeruje, pomagają skalibrować nasze systemy sensoryczne i percepcyjne, aby były bardziej zgodne z naturalnymi procesami, co potencjalnie prowadzi do lepszych wyników zdrowotnych i większej świadomości ekologicznej.

Autor postuluje, że przyjęcie podejścia opartego na OSI może zrewolucjonizować zarządzanie zdrowiem, promując styl życia bardziej zgodny z zasadami zdrowia ekologicznego. Ta zgodność, według Fabjańskiego, obejmuje nie tylko zdrowie fizyczne, ale także zrównoważony sposób życia, który wspiera dobrostan planety. Omawia rolę planowania miejskiego, edukacji i polityki w tworzeniu środowisk, które ułatwiają tę integrację. Jednakże jego podejście nie dostarcza narzędzi do uchwycenia tego rodzaju złożonych (makro)procesów.

Fabjański wzywa do znaczącej reewaluacji naszych filozoficznych i praktycznych podejść do natury. Krytykuje współczesne społeczeństwo za traktowanie natury jako zasobu do eksploatacji, a nie jako żywego systemu, z którym jesteśmy powiązani. Wzywa do zmiany na podejście niewykorzystujące, pełne szacunku wobec środowiska, co uważa za kluczowe dla długotrwałej zrównoważoności społeczeństw ludzkich.

Rozdział szósty służy zarówno jako zakończenie teoretycznego badania hipotezy OSI, jak i praktyczny przewodnik do wdrażania tych idei w życiu codziennym. Fabjański podkreśla pilność przyjęcia tych zasad, nie tylko dla indywidualnego dobrostanu, ale także dla zdrowia naszej planety. Rozdział kończy się nieco romantyzującą nadzieją na świat, w którym ludzie żyją w głębokiej harmonii z naturą, co prowadzi do rozkwitu zarówno ludzkiego ducha, jak i naturalnego świata.

W podsumowaniu książki Fabjański podkreśla fundamentalną wzajemną zależność między ludźmi a naturalnym środowiskiem, argumentując, że rozpoznanie i pielęgnowanie tego połączenia jest kluczowe zarówno dla osobistego dobrostanu, jak i ekologicznej równowagi. Sugeruje, że to rozpoznanie może prowadzić do transformacyjnej zmiany w sposobie, w jaki postrzegamy i angażujemy się w świat, oddalając się od antropocentrycznego światopoglądu na rzecz bardziej zintegrowanej ekologicznej świadomości.

Ocena książki:

Fabjański proponuje nowatorskie podejście do rozumienia inteligencji jako zjawiska ekologicznego, co stanowi odważne wyzwanie dla tradycyjnych, antropocentrycznych poglądów. Jego teoria otwartej inteligencji źródłowej (OSI) wnosi świeże spojrzenie na interakcje między człowiekiem a środowiskiem. Książka wprowadza znaczące rozważania na temat etycznych konsekwencji naszego związku z naturą, sugerując potrzebę redefinicji etycznych obowiązków człowieka wobec ekosystemów. Jest to istotne rozszerzenie filozoficznych badań nad moralnością i odpowiedzialnością. Fabjański zgłębia metafizyczne aspekty ludzkiej obecności i percepcji, co wpisuje się w głębokie filozoficzne pytania o naturę bytu, percepcji i rzeczywistości.

Książka Marcina Fabjańskiego wnosi znaczący wkład do współczesnych dyskusji filozoficznych i etycznych w kilku kluczowych obszarach.

- Jego praca jest zgodna z obecnymi trendami w filozofii umysłu, szczególnie z koncepcją ucieleśnionego poznania, która podkreśla, że procesy poznawcze są głęboko zakorzenione w interakcjach ciała ze środowiskiem fizycznym. Ta zmiana w rozumieniu poznania, nie tylko jako opartego na mózgu, ale jako emergentnej właściwości interakcji ciała ze środowiskiem, dobrze wpisuje się w aktualne dyskusje w naukach kognitywnych i filozofii.

- Praca wnosi również wkład do filozofii środowiskowej, argumentując na rzecz głębszego, wewnętrznego połączenia między dobrem ludzi a środowiskiem naturalnym. Perspektywa ta zachęca do rewaluacji etycznych obowiązków ludzi wobec natury. W czasach kryzysów ekologicznych, takich jak zmiany klimatyczne i utrata bioróżnorodności, nacisk Fabjańskiego na

fundamentalną współzależność między ludźmi a naturą dodaje aktualnego i pilnego wymiaru do filozoficznych dyskusji o etyce środowiskowej.

- Praca Fabjańskiego krzyżuje się z etycznymi dyskusjami na temat tego, jak ludzie powinni odnosić się do świata naturalnego. Proponując, że ludzie rozwijają się poprzez symbiotyczną relację z naturą, charakteryzującą się tym, co określa mianem OSI, Fabjański kwestionuje panujące perspektywy utylitarne i konserwacyjne, które często postrzegają naturę albo jako zasób do eksploatacji, albo jako coś, co należy chronić przed ingerencją człowieka. Zamiast tego, jego praca sugeruje bardziej zintegrowane podejście, w którym aktywne zaangażowanie w naturę jest zarówno źródłem ludzkiego rozkwitu, jak i imperatywem moralnym.

- W kontekście zdrowia i dobrostanu, praca Fabjańskiego opowiada się za szerszym rozumieniem zdrowia, wykraczającym poza model biomedyczny. Podkreślając rolę natury w zdrowiu psychicznym i fizycznym, jego praca wnosi wkład do filozoficznych dyskusji o definicji zdrowia, roli czynników środowiskowych w dobrym samopoczuciu oraz etycznych implikacjach polityk zdrowia publicznego, które ignorują te wymiary.

- Praca również dialoguje z współczesnymi ruchami filozoficznymi, które podkreślają znaczenie holistycznego podejścia do życia ludzkiego, takimi jak fenomenologia, filozofia procesu i myślenie posthumanistyczne. Poprzez popieranie filozofii, która widzi ludzką inteligencję i dobrostan jako wynikające z interakcji z szerszą biosferą, Fabjański wpisuje swoją pracę w myśl tych, którzy proponują zburzenie barier między ludźmi a światem zewnętrznym.

W pierwszej pozytywnej reakcji na treści zawarte w publikacji, chciałbym podkreślić, że inspirująca jest koncepcja doświadczeń transformacyjnych, która odgrywa centralną i kluczową rolę w rozważaniach. Analizowane są głównie poprzez pryzmat tego, jak bezpośrednio, wcielone interakcje z naturą mogą fundamentalnie zmieniać stan poznawczy i emocjonalny jednostki, prowadząc do głębokich zmian w postrzeganiu, zachowaniu i samopoczuciu.

- Fabjański wprowadza hipotezę Open-Source Intelligence (OSI) jako kluczowy mechanizm, dzięki któremu zachodzą doświadczenia transformacyjne. Jest to szczególnie interesujące, ponieważ kładzie nacisk na transformację inicjowaną nie tylko przez świadome decyzje albo nieintencjonalne procesy, ale również przez techniki medytacyjne inspirowane tradycją stoicką lub buddyjską. Według OSI inteligencja nie jest izolowaną własnością ludzką, ale wynika z naszych interakcji z naturalnym światem, co oznacza, że zaangażowanie się w kontakt z naturą może transformować nasze procesy poznawcze, zmieniając sposób, w jaki postrzegamy i rozumiemy świat.

- Doświadczenia transformacyjne są głęboko wcielone, wynikają z fizycznego i aktywnego zaangażowania się w otoczenie, obejmując doznania sensoryczne, aktywności fizyczne oraz praktyki medytacyjne w naturalnych środowiskach, które mogą prowadzić do znaczących zmian poznawczych i emocjonalnych. Mogą one prowadzić do rekonfiguracji struktur poznawczych, gdzie jednostki zaczynają inaczej postrzegać i rozumieć świat, wzmacniając uważność i redukując poznawcze uprzedzenia, co prowadzi do bardziej zintegrowanego i holistycznego spojrzenia na życie.

- Doświadczenia transformacyjne mają także znaczący wpływ emocjonalny i psychologiczny, wywołując stany relaksu, zmniejszając objawy lęku i depresji, a nawet prowadząc do głębokich uczuć związku i przynależności, które są terapeutyczne i lecznicze. Poprzez pryzmat fenomenologii i filozofii, te doświadczenia często prowadzą do egzystencjalnych spostrzeżeń na temat własnego miejsca w świecie, wzajemnego powiązania życia i rozpadu egocentrycznych perspektyw, zmieniając rozumienie samego siebie i innych oraz prowadząc do zmienionych priorytetów życiowych i wartości.
- Opisane doświadczenia transformacyjne służą zarówno jako dowody, jak i podstawowe argumenty dla hipotezy OSI. Poprzez szczegółowe przedstawienie, jak te doświadczenia wpływają na jednostki, Fabjański dostarcza empirycznych i doświadczalnych podstaw dla swoich teoretycznych wkładów. Te doświadczenia mają praktyczne implikacje dla edukacji, zdrowia psychicznego i ochrony środowiska, wykorzystywane do argumentowania za integracją tych praktyk w różne dziedziny, takie jak programy nauczania i interwencje terapeutyczne.
- Wreszcie, dyskusja o doświadczeniach transformacyjnych dodaje filozoficznej głębi do tezy, łącząc ją z długotrwałymi debatami filozoficznymi na temat natury świadomości, roli ciała w poznaniu i etyki relacji między człowiekiem a naturą. Podsumowując, doświadczenia transformacyjne nie są jedynie incydentalne w tezie Fabjańskiego, ale stanowią centralny punkt jego filozoficznych pytań i argumentów, służąc jako podstawy empiryczne i doświadczeniowe, na których opiera się jego szersze filozoficzne i praktyczne wnioski.

Uwagi dotyczące pracy:

Teoria dr Marcina Fabjańskiego wykazuje wyraźne powiązania z fenomenologią, co wymaga kilku uwag dotyczących jej zastosowania i interpretacji, zwłaszcza w porównaniu z metodą mikro-fenomenologiczną.

Pierwszym komentarzem jest sposób, w jaki Fabjański korzysta z koncepcji epoché. Choć jest to kluczowy element fenomenologii Husserla, w pracach Fabjańskiego epoché jest często stosowane w sposób uproszczony i nie do końca zgodny z pierwotnym zamysłem. Husserlowskie epoché ma na celu zawieszenie wszelkich sądów dotyczących świata, aby skupić się na czystych aktach świadomości. Fabjański zdaje się traktować epoché bardziej jako narzędzie introspekcji, nie zawsze uwzględniając jego pełne filozoficzne implikacje. W przeciwieństwie do tego, metoda mikrofenomenologiczna stosowana przez badaczy takich jak Claire Petitmengin skupia się na precyzyjnym opisie doświadczeń z naciskiem na intersubiektywność, co może oferować bardziej dokładne i obiektywne wyniki.

Drugą uwagą jest użycie przez Fabjańskiego auto-fenomenografii. Choć metoda ta polega na szczegółowym opisie własnych doświadczeń, zgodnie z fenomenologicznym podejściem, jej zastosowanie przez Fabjańskiego może prowadzić do nadmiernej subiektywizacji badań. Subiektywność tego podejścia może rodzić pytania o obiektywność i wiarygodność wniosków. Fenomenologia, choć oparta na subiektywnym doświadczeniu, dąży do osiągnięcia

intersubiektywnej ważności, czego może brakować w podejściu Fabjańskiego.

Mikrofenomenologia, z kolei, stara się unikać tych pułapek poprzez strukturalizowanie wywiadów i skupienie się na precyzyjnych opisach doświadczeń badanych osób.

Trzecim komentarzem jest krytyka kartezyjskiego dualizmu. Fabjański słusznie podkreśla potrzebę zintegrowanego podejścia do jaźni i środowiska, jednak jego krytyka dualizmu może wydawać się zbyt powierzchowna. Współczesna filozofia już dawno porzuciła proste dualistyczne modele, proponując bardziej złożone i wielowymiarowe teorie. Fabjański, koncentrując się na krytyce dualizmu, może nie w pełni uwzględniać te nowoczesne podejścia, co ogranicza jego analizę. Mikrofenomenologia, ze swoim naciskiem na dokładne badanie doświadczeń i ich kontekstów, może oferować bardziej kompleksowe narzędzia do takiej krytyki.

Czwartą uwagą jest interdyscyplinarność jego podejścia. Choć łączenie fenomenologii z innymi dziedzinami, takimi jak ekologia czy psychologia, jest wartościowe, istnieje ryzyko rozmycia metodologicznego rygoru. Fabjański, próbując integrować różne dyscypliny, może nie zawsze zachowywać spójność i precyzję metodologiczną, co może prowadzić do problemów z jednoznacznością wniosków. Mikrofenomenologia, dzięki swojej skrupulatnej metodologii, może lepiej radzić sobie z łączeniem różnych podejść badawczych, oferując bardziej spójne i precyzyjne wyniki.

Podsumowując, teoria dr Marcina Fabjańskiego czerpie z fenomenologii i ma wiele wartościowych aspektów, jednak jej zastosowanie wymaga kilku uwag. Uproszczone podejście do epoché, nadmierna subiektywizacja badań, powierzchowna krytyka dualizmu oraz ryzyko metodologicznej niejednoznaczności wskazują na potrzebę głębszej refleksji nad tym, jak fenomenologia jest wykorzystywana w jego pracach, zwłaszcza w porównaniu z bardziej strukturalizowaną metodą mikrofenomenologiczną. Model Trzech Dramaturgii Obecności (3DP) Marcina Fabjańskiego, mimo teoretycznej elegancji, ma istotne ograniczenia w porównaniu z metodą wywiadu mikrofenomenologicznego. Subiektywność i introspekcyjny charakter 3DP utrudniają uogólnienie wyników i prowadzą do problemów z obiektywnością, ze względu na trudność wyeliminowania osobistych uprzedzeń badacza. Brak systematycznej struktury ogranicza powtarzalność badań, co jest kluczowe dla wiarygodności naukowej. 3DP nie w pełni jest w stanie uchwycić mikrostruktury doświadczeń, co ogranicza jego zdolność do analizy subtelnych aspektów ludzkiej percepcji. Brak intersubiektywności w modelu 3DP utrudnia porównanie wyników w szerszej populacji. Ponadto, brak empirycznego wymiaru w podejściu Fabjańskiego osłabia jego wiarygodność, w przeciwieństwie do wywiadu mikrofenomenologicznego, który opiera się na rygorystycznych metodach zbierania i analizy danych.

Fabjański często antropomorfizuje naturę, co w pracy naukowej może prowadzić do nadużyć interpretacyjnych. Przypisywanie zwierzętom i przyrodzie cech ludzkich wymaga dokładniejszego ugruntowania filozoficznego i naukowego, by uniknąć uproszczeń i nieuzasadnionych wniosków. Proponowane podejście do przyrody może wydawać się naiwne i mało przekonujące dla osób, które lokują swoje źródła podmiotowości w innych obszarach, takich jak technologia, kultura miejska czy globalne procesy społeczne. Współczesne myślenie postnowoczesne charakteryzuje się świadomością złożoności, niejednoznaczności i pesymizmem co do zdolności człowieka do harmonijnego współistnienia z naturą. Charles Taylor podkreśla, że

współczesne jaźnie są często bardziej złożone i wielowymiarowe, a ich relacje z naturą nie są tak bezpośrednie ani oczywiste, jak sugeruje to Fabjański.

W kontekście filozofii, wprowadzenie mogłoby w większym stopniu skupić się na metodologii argumentacji filozoficznej. Konieczne jest dokładniejsze uzasadnienie wyboru teorii oraz jasne określenie metody analizy filozoficznej. Koncepcje Fabjańskiego, chociaż innowacyjne, opierają się na dość osobistych przemyśleniach i anegdotach, co może budzić pytania o obiektywność i powtarzalność jego wniosków. Niektóre z kluczowych pojęć, takie jak "żywa metafizyka" czy "depsychologizacja doświadczenia", wymagają dalszej, bardziej szczegółowej analizy filozoficznej, aby były w pełni zrozumiałe i przekonujące w akademickim dyskursie.

2. Ocena Pozostałego Dorobku Naukowego

Artykuły:

Dr Marcin Fabjański wykazał się znaczącym dorobkiem naukowym, który obejmuje cykl tematyczny sześciu artykułów naukowych oraz trzech monografii, opublikowanych w wydawnictwach punktowanych przez MEiN. Jego prace wnoszą istotny wkład w rozwój filozofii zdrowia, pedagogiki oraz doradztwa filozoficznego, łącząc tradycje starożytne z nowoczesnymi kontekstami i metodami badawczymi.

Artykuły:

1. **"Enhancing Health and Wellbeing through Immersion in Nature: A Conceptual Perspective Combining the Stoic and Buddhist Traditions"** (2017): Wspólnie z Erykiem Brymerem, dr Fabjański opracował konceptualny układ odniesienia dla zjawiska zdrowia, rozumianego jako rozkwitanie eudajmonistyczne w kontekście obecności człowieka w naturze. Artykuł ten został opublikowany w prestiżowym czasopiśmie "Frontiers in Psychology", co potwierdza jego wartość naukową.
2. **"Non-Selfish Flourishing: Towards Post-Cartesian Education: An Idea of Pedagogy Based on the Way We Give Attention to the World"** (2019): W artykule opublikowanym w książce pod redakcją A. Gulczyńskiej, dr Fabjański proponuje pedagogikę nie-egoistycznego rozkwitania, zrywającą z kartezjańskim widzeniem świata. Artykuł ten stanowi wyraz jego dążenia do praktycznego zastosowania filozofii w życiu publicznym.
3. **"O czułości z perspektywy filozofii codzienności"** (2020): Opublikowany w piśmie "Academia", ten artykuł jest mini-traktatem o czułości metafizycznej, wzbudzanej przez naturę. Dr Fabjański uwrażliwia czytelników na możliwości eudajmonistycznego rozkwitania, jakie przynosi codzienne życie.
4. **"Medytacja w praktyce filozoficznej jako >żywa metafizyka<"** (2020): W artykule opublikowanym w "Folia Philosophica", dr Fabjański argumentuje, że współczesne doradztwo filozoficzne, aby zachować ducha antycznej filozofii, musi być zaangażowane metafizycznie.
5. **"The ancients knew it already: how Stoic philosophy explains the link between mindfulness, emotion regulation and pro-environmental behaviours"** (2023): Współautorem artykułu jest prof. Giuseppe Carrus. Artykuł ten, opublikowany w

"PsyEcology", prezentuje filozoficzne wyjaśnienie relacji między uważnością, strategiami regulacji emocji a proekologicznym stylem życia.

6. **"Presence-centered flourishing: A proposal of alternative strategies to promote sustainable living"** (2023): Wspólnie z kolegami z Uniwersytetu Roma Tre, dr Fabjański proponuje system pedagogiki skoncentrowanej na obecności w świecie, co prowadzi do nowego postrzegania ludzkiej tożsamości w kontekście współistnienia ze środowiskiem naturalnym.

Monografie:

1. **"Uwolnij się. Dobre życie według siedmiu filozofów-terapeutów"** (2020): Książka ta, wydana przez Znak, zawiera eseje poszukujące terapeutycznych elementów w filozofiach Buddy, Laozi, Epikura, Epikteta, Michela de Montaigne'a, Schopenhauera i Nietzschego. Przetłumaczona na język włoski, ukazała się jako "I banditi della normalità: Sette cure filosofiche".
2. **"Zachwyć się. Naucz się medytować od wielkich filozofów"** (2022): Książka skupia się na medytacji filozoficznej jako metodzie rozkwitania, proponując nową definicję medytacji opartą na studiach nad buddyzmem i szkołami hellenistycznymi.
3. **"Metafizyka dla neurotyka. Czym jest i czym mógłby być coaching filozoficzny?"** (2023): Ta monografia, wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, zawiera wybrane i zredagowane felietony dr Fabjańskiego. Książka analizuje doradztwo i coaching filozoficzny, proponując zaangażowanie etyczne i metafizyczne jako fundamenty tej dziedziny. Książka została wyróżniona na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie.

Podsumowanie:

Dr Marcin Fabjański wykazał się imponującym dorobkiem naukowym po doktoracie, wnosząc nowatorskie podejścia do filozofii zdrowia, pedagogiki oraz doradztwa filozoficznego. Jego prace są dobrze osadzone w tradycjach filozoficznych, a jednocześnie wnoszą świeże spojrzenie na współczesne problemy, co czyni jego dorobek znaczącym i wartościowym wkładem w dziedzinie nauk humanistycznych. Jego publikacje książkowe mają charakter popularny i trudno jest je oceniać z perspektywy naukowo-akademickiej. Jednakże artykuły naukowe pokazują umiejętność realizowania projektów badawczych z innymi badaczami.

3. Udział w konferencjach: Dr Fabjański aktywnie uczestniczył w licznych konferencjach naukowych, w tym na konferencji „Discovering Cosmopolitan Communication” w Monachium oraz na 25 IAPS Conference w Rzymie, gdzie wygłosił wykłady. Na XII Polskim Zjeździe Filozoficznym w Łodzi we wrześniu 2023 roku przedstawił referat pt. „Czy kontemplacja natury jest działaniem?”

4. Projekty badawcze: Dr Marcin Fabjański swoją międzynarodową aktywność naukową przejawiał również poprzez przygotowanie grantu w ramach projektu dotyczącego filozofii ogrodu i metafizyki immunologii w czasach (post)pandemicznych. Współpracował z Columbia University

(USA) oraz University of Cumbria (Wielka Brytania). Efektem tej kooperacji było złożenie międzynarodowego wniosku grantowego w programie Trans-Atlantic Platform (T-AP): T-AP Recovery, Renewal and Resilience in a Post-Pandemic World (RRR), w którym miał pełnić funkcję badacza ze strony polskiej.

5. Nagrody i wyróżnienia: Dr Marcin Fabjański za swoją aktywność naukową został nagrodzony we wrześniu 2021 roku Nagrodą Indywidualną II stopnia za działalność naukowo-badawczą, przyznaną przez Rektora Uniwersytetu Śląskiego. W okresie ewaluacyjnym trwającym od stycznia 2022 do sierpnia 2023 jego publikacje naukowe przyniosły 600 punktów według tabel MEiN, co świadczy o jego znaczącym wkładzie w rozwój nauki i wysokiej jakości prowadzonych badań. Jest dwukrotnym laureatem konkursu „Swoboda Badań” Uniwersytetu Śląskiego, co pozwoliło mu odbyć dwie wizyty badawcze na zagranicznych uniwersytetach: Roma Tre University we Włoszech oraz w Ambleside w Wielkiej Brytanii.

6. Działalność dydaktyczna: Dr Marcin Fabjański posiada bogate doświadczenie dydaktyczne, zarówno w Polsce, jak i za granicą.

Na Uniwersytecie Śląskim prowadził zajęcia z zakresu filozofii, medytacji oraz rozwoju osobistego. Jego dydaktyczna działalność nie ograniczała się jedynie do sali wykładowej – aktywnie angażował się również w organizację warsztatów oraz szkoleń dla studentów i pracowników uczelni.

W ramach swojej współpracy z Uniwersytetem Roma Tre w Rzymie prowadził specjalistyczne seminaria dla doktorantów w latach akademickich 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 oraz 2022/2023. Seminaria te koncentrowały się na zagadnieniach związanych z rezyliencją oraz uważnością w kontekstach edukacyjnych i szkoleniowych.

Dr Fabjański jest także założycielem Apenińskiej Szkoły Żywej Filozofii w Trevi nel Lazio we Włoszech, gdzie przeprowadził warsztaty dla około stu osób oraz zajęcia w naturze dla uczniów szkoły podstawowej w Subiaco. Jego innowacyjne podejście do dydaktyki łączyło teorię z praktyką, zachęcając uczestników do głębokiego zaangażowania w proces nauki.

Jego działalność dydaktyczna została również wzbogacona o współpracę z międzynarodowymi projektami badawczymi, takimi jak projekt MusE, w którym dostarczał filozoficznego kontekstu do badań nad wzmocnieniem odporności nastolatków w Europie.

7. Aktywność na rzecz organizacji nauki: Dr Marcin Fabjański aktywnie angażuje się w działalność na rzecz organizacji nauki, zarówno w Polsce, jak i na arenie międzynarodowej.

Jest członkiem naukowej i organizacyjnej rady 25. konferencji International Association for People-environment Studies (IAPS) w Rzymie, która odbyła się w lipcu 2018 roku. W ramach tego wydarzenia wygłosił wykład, co świadczy o jego aktywnym udziale w promowaniu badań nad relacjami między ludźmi a środowiskiem.

W 2023 roku uczestniczył w międzynarodowym projekcie badawczym MusE, który dotyczył metod wzmocnienia odporności nastolatków w Europie. Jego rola polegała na dostarczaniu filozoficznego kontekstu do projektu pt. „Study of resilience and mindfulness in education and training contexts”. Projekt ten realizowany był we współpracy z naukowcami z Irlandii, Portugalii, Rumunii, Słowenii, Turcji i Włoch, co podkreśla jego zaangażowanie w międzynarodowe inicjatywy naukowe.

Dr Fabjański był również zaangażowany w przygotowanie międzynarodowego wniosku grantowego w ramach programu Trans-Atlantic Platform (T-AP): T-AP Recovery, Renewal and Resilience in a Post-Pandemic World (RRR). W ramach tego projektu współpracował z Columbia University (USA) oraz University of Cumbria (Wielka Brytania), pełniąc funkcję badacza ze strony polskiej.

Konkluzja:

W świetle omawianego powyżej osiągnięcia naukowego oraz analizy pozostałego dorobku naukowego dra Marcina Fabjańskiego stwierdzam, że dorobek Kandydata stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny, spełnia wymagania ustawowe dotyczące stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie filozofia, i wnioskuję o dopuszczenie go do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Andrzej Kapusta

Lublin, 15.05.2024

